

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštno
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnštvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
* Sv. Petri trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 49.

V Mariboru, dne 5. decembra 1901.

Tečaj XXXV.

Nemška surovost.

Materinsko ljubezen spoštuje vsak človek, ki še ni izgubil zadnje trohice plemenitosti iz svojega srca. Ako ta ljubezen včasih tudi zatemni jasni pogled razuma, nihče si ne upa vzdigniti kamna in ga vreči v mater, za prestopke materine ljubezni imamo le sousmiljenje in odpuščenje.

Tako je bilo dozdaj. Te dni pa se je zgodilo na Nemškem nekaj, kar bije vsej sedanjosti, vsem blagim človeškim čustvom neusmiljeno v obraz. Zgodila se je velika nemška surovost.

V mestu Vrešenu na pruskem Poljskem se je zaukazalo, da se poljski otroci ne smejo več učiti krščanskega nauka v materinščini, ampak v nemškem jeziku. Otroci pa niso znali odgovarjati v tujem jeziku. V šolo pride okrajni šolski nadzornik in zapove učitelju, da mora 14 otrok z vso strogostjo preteptati. Nemški učitelj jih je tepel kakor živino. Otroci pa so od bolečin kričali in jokali. Matere so slišale jok in stok svojih otrok, v bojazni za nje so prihitele v šolo, in ko so videle nečloveško, a neutemeljeno pretepanje, so kot matere ugovarjale takemu ravnanju. Oholi šolski nadzornik pa je dal otroke še dalje preteptati v navzočnosti mater.

Vsak človek, ki ima razum in srce na pravem mestu, bi mislil, da bosta učitelj in nadzornik zaradi surovosti hudo kaznovana. A zgodilo se je nasprotno. Matere so bile kaznovane, ker so prišle v šolo in tamkaj ugovarjale. Še koklja prileti k piščetu, ki se je zgubilo in glasno pivka za materjo-

kokljo, človeška mati pa naj bi ostala mirna, če sliši, da njeni otroci trpijo in kličejo pomoči?

Kazen pa ni bila majhna. Sodniki bi morali biti pametni, morali bi znati presoditi celi položaj ter izreči pravično sodbo. A tudi sodniki so pokazali svoje surovo nemško srce. Matere so bile Slovanke, Poljakinje, zato so si šteli kot nemški sodniki v dolžnost, da jih kruto potlačijo. In materinska ljubezen je bila res hudo poplačana. Obtoženka Piasecka je dobila 2 in pol leta ječe, obtoženec Korczewski 1 leto, dve obtoženki sta dobili 2 leti ječe, 4 po eno leto, 5 po devet mesecev. Tako plačuje surovi in oholi Prus materinsko ljubezen!

To podivjano ravnanje je vzbudilo pri vseh omikanih narodih veliko vznemirjenje in ogorčenje. Posebno avstrijski Poljaki so se zavzeli za žrtve nemškega nasilstva. Tudi mi Slovenci v imenu krščanstva in človekoljubnosti obsojamo nečloveško ravnanje, ki se ga poslužujejo Prusi proti našim slovanskim bratom, proti Poljakom. Slovenske matere, vzgojite svoje otroke v slovensko-narodnem duhu in zahtevajte le slovenske šole, v katerih bodo vaši otroci razumeli vsako učiteljevo besedo!

Državni zbor.

Terminska kupčija z žitom.

Velika večina avstrijskih narodov živi ob domačem žitu, katero pa nima zadnja

leta nobene prave cene, ali če jo ima, jo ima takrat, kadar jo morajo ljudje že kupovati. Žitno ceno delajo dunajski židje na tako imenovani žitni borzi, ki pa sami niti zrna nimajo. Dolgo časa so se vlagale že prošnje na državni zbor in na vlado, po raznih zastopih se je sklepalo, da se ima ta goljufiva kupčija z žitom prepovedati, kakor se je to pred leti zgodilo na Nemškem, poljedelcem na korist. Naša vlada, ki bi morala skrbeti za blagor kmetskega ljudstva, se je pa temu ustavljala. Privolila je sicer v to, naj se postava zastran žitne kupčije na borzi spremeni; pa v to ni hotela privoliti, da se ta kupčija prepove. G. dr. Ploj, poročevalec gospodarskega odseka, je že izdelal popolni postavni načrt v blagor kmetskemu ljudstvu; a vlada za to ni marala. Po posebnem nujnem predlogu so spravili kmetskemu ljudstvu naklonjeni poslanci raznih strank to stvar pred državni zbor, ki je v petek 28. novem. obravnaval o tej goljufivi kupčiji. Razni govorniki so strastno napadali poljedelskega ministra barona Giovanellija in sekcijskega načelnika v poljedelskem ministerstvu barona Becka, češ, da ona dva podpirata jude na škodo kmetskega stanu. Ko se je poljedelski minister skušal zagovarjati, so ga poslanci prevpili. Slednjič se je pri glasovanju sprejel ta-le sklep: Vladni predlog naj se spremeni tako, da bo kupčija z žitom na borzi prepovedana, gospodarski odsek naj pa v šestih tednih dovrši postavlo o tej zadevi. 230 poslancev je glasovalo za ta predlog, le sedem poslancev se mu je upiralo, namreč zastopniki judovskega kapitala in pa socijalni de-

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

(Dalje.)

«Zakaj praviš »sva«? Jaz, jedino jaz sem kriv. O, zakaj se nisem takrat ravnal po opominu umirajočega očeta. Njegove besede, naj iščem pota resnice, k Bogu, so mi vedno donele po ušesih, in peklo me je učilo, kako naj ta glas v notranjosti zadušim, ko so predsodki rodili v meni ta črni, nesramni sum. Oh, bridka, pekoča muka, ki sem si jo sam pripravljal. Oni plemeniti mož trpi kot žrtva svojega prepričanja, svoje duhovniške dolžnosti kaznen grdega hudodelstva, in jaz, ki sem njegov tožnik in ki kaznen desetkrat bolj zaslužim ko on, jaz živim —»

«Patrik, kaj koristi to lastno toženje?» pretrgal mu je brat govor, «ni še gotovo, da je tvoj strah opravičen, midva morava ineti prej dokaze; priznavam, da zdaj verjetnost jako podpira njegovo nedolžnost, ali — — —»

«Dokaze, dokaze?» vzdihnil je Patrik, «tukaj (pokaže na prsi) je dokaz. Moja vest se je vzbudila, in ta mi pravi, da nisem nikoli trdno veroval v njegovo krivdo. Še zdaj vidim tisti boječi pogled pred sodiščem, kako

me je prevbogi pogledal, ko sem zoper njega pričal. V tisti uri sem spoznal, da duhovnik mora biti nedolžen, in Henrik, notranji glas me je opominjal, naj povem, kar mislim; a zadrževal me je ponos in strah, da bi videl, kako se do sedaj čisto očetovo ime sumniči.»

«In zdaj, Patrik, kaj boš zdaj storil?» vpraša Henrik z vidno razburjenostjo.

«Še vprašaj, brat?» odvrne Patrik bolestno začuden. «Kaj drugega, ko nedolžnemu obsojencu takoj prostost pridobil. In najin oče, Patrik?» začudi se Henrik, «premisli, da se to ne more drugače izvršiti, ko z vedno sramoto očetovo, ako ga izdava za goljufa?»

Patrik je glasno zajecal: «Oh Henrik, to bo zame največja kazen, a drugače ne morem, — ne Henrik, ravno zaradi očeta sva to dolžna. Njegovo dejanje pravičnosti pred smrtjo se ne sme oskruniti z dejanjem krivičnosti, ki bi bila še veliko tisočkrat hudobnejša ko to, kar je zagrešil. Oče je poškodoval prijatelja na premoženju, midva sva pa vzela duhovniku njegovo duhovniško čast, njegovo prostost — prav za prav več ko njegovo življenje. Ali v resnici misliš, da naj še nadalje vbojemu jetniku tega ne povrneva, kar sva mu, če tudi ne vedoma in hotoma, vendar z lahkomišljenim sumničenjem vzela? Henrik, to bi ti hotel, to bi mogel?»

Henrik, je naslonil glavo v dlan in nekaj časa mislil: «O Patrik, kaj hočeš? zgubiva zaupanje, ki ga stavijo na poštenje naše hiše. Naše ime bo kmalu na nečasten način na vsakem jeziku!»

«Govori moj brat Henrik tako?» čudil se je Patrik žalosten, «to je pač vse postarska stvar pri toliki krivici, ki jo morava popraviti. Ali misliš, da hočemo srečo in mir ohraniti z goljufijo, kateri se naj nadalje kar udamo? Hočeš, da se midva enkrat, kakor najin ubogi oče, na smrtni postelji valjava, mučena od vesti in sicer še z gorjimi očitki kot on? Očetu je še bilo mogoče krivdo po duhovniku odstraniti iz duše; midva pa ne bi mogla; zakaj deset sramotnih let bi mu ne mogla nikoli in nikdar poplačati in povrniti.»

Nastal je precej dolg premolk, med katerim sta se bojevali v Henrikovi duši dolžnost in samovoljna ljubezen. Potem je rekel odločno: «Naj vlada pred vsem pravica, Patrik, dasi mi je grozno težko, soprog, ki je tako trdno prepričana o častnem imenu naše obitelji, to priznati.»

«Stoj Henrik, nato nisem mislil, ne, to se ne sme», in čez malo časa je pristavil: «Vem še drugo pot, srčno ljubljeni brat.» — «Povej mi jo, Patrik!»

mokrati. Nepopisljivo veselje je zavladovalo po zbornici, ko se je naznanil ta sklep.

Slovensko vseučilišče v Ljubljani.

Na dnevnem redu državne zbornice je že več tednov ustanovitev okrajnih in deželnih zadrug. Od vseh strani se pritiska, naj se ta postava dovrši še v tekočem letu, da morejo deželni zbori, ki se snidejo prihodnjo spomlad, napraviti dotične deželne postave. Privolili so toraj poslanci, ki so stavili nujni predlog za ustanovitev slovenskega vseučilišča, da se še le za kmetiskimi zadrugami obravnava o slovenskem vseučilišču. Glavna stvar je ta, da se predlog o slovenskem vseučilišču izroči naučnemu odseku. Čeravno je toraj ta zadeva v zbornici nekoliko odložena, bo naučni odsek vendar moral o njej sklepati. Poslanec vitez Berks je namreč zahteval, da se peticija celjskega okrajnega zastopa za slov. vseučilišče ponatisne v stenografičnem sejnem zapisniku seje 2. decembra ter se ta prošnja izroči naučnemu odseku. Zbornica je temu pritrdila.

Med tem so vložili došle prošnje za ustanovitev slovenskega vseučilišča sledeči poslanci:

Vit. Berks: 1. Kmetijsko društvo v Laškem trgu, 2. Hranilnica in Posojilnica v Laškem trgu, 3. Bralno društvo v Laškem trgu, 4. Občinski urad Loke, 5. Občinski urad Velika Pirešica, 6. Občinski urad Nova Cerkev, 7. Občinski urad v Sv. Jurji p. juž. žel., 8. Občinski urad Višja vas, 9. Kmetijsko in bralno društvo v Grižah, 10. Bralno društvo v Frankolovem, 11. Okrajni zastop v Celju, 12. Pevsko društvo v Braslovčah, 13. Krajni svet v Gornji Rečici pri Laškem, 14. Fara pri Kostelu na Kranjskem. Posl. Žičkar: 1. Občina trg Mozirje, 2. Občina Sv. Peter v Sav. dol., 3. Občina Prešično v Kozj. okraju, 4. Občina Golobinjak v Kozj. okraju, 5. Občina Dragovič — Ptujski okraj, 6. Občina Zagorec — Ptujski okraj, 7. Občina Sv. Lovrenc v Sov. gor., 8. Občina Sakušak — Ptujski okraj, 9. Občina Slivnica pri Celju, 10. Občina Sladka gora, 11. Občina Tokačevo (pri Rogatcu), 12. Občina Sv. Jernej pri Ločah, potem sledeča slavna društva: 13. Čitalnica v Konjicah, 14. Politično narodno gospodarsko društvo pri Sv. Lovrencu v Slov. gor., 15. Katol. polit. društvo pri Sv. Križu tik Slatine, 16. Posojilnica na Slatini, 17. Hranilnica in posojilnica pri Mariji Snežni na Velki, 18. Katol. izobraževalno društvo pri Sv. Pavlu v Sav. dolini, 19. Krajni šolski svet v Slivnici pri Celju. — Občini Sopot pri Brezicah in Žusem pri Celju ste prosili

po poslancu Žičkarju za varstvo vinarstva.

Nove zmešnjave v državnem zboru.

V seji 1. decembra je vlada predložila načrt postave, vsled katere zahteva pravico, v mescih januarju, februarju in marcu 1902 pobirati davke v sedajšnji visočini. Ob enem pa grozi po svojih listih, naj se njej takoj podeli ta pravica, sicer bo razpustila državni zbor. Proti temu groženju in proti takemu postopanju vlade so se pri obravnavi tega začasnega proračuna dne 3. decembra med ploskanjem zbornice vzdignili Mladočehi in zastopniki drugih strank. Dr. Pacak je v imenu Čehov rekel, da se nikakor ne boji novih volitev; a svaril je vlado, naj ne posluša takih svetovalcev, ki njej na ušesa šepetajo, naj se tako dolgo razpušča državni zbor, dokler bo vladi popolnoma pokoren. Ob enem je dokazoval, da vlada caplja zdaj za nemškimi levičarji in dela samo to, kar oni zahtevajo. Ko je govorilo še več poslancev proti vladi, se seja sklene ter naznani predsednik, da bo pismenim potom naznanil prihodnjo sejo. To je osupnilo vse stranke, ki zdaj res ne vejo, kaj se plete od zadelj. Po seji so se zbrali načelniki vseh strank, da se s Čehi pogovorijo radi nadaljnega postopanja. Čehi je osobito razdražilo to, da je vlada v porazumljenju z levičarji sestavila do konca tega leta nekak koledar, kaj se naj ta ali oni dan obravnava. Čehi so pa po dr. Pacaku obljubili, da se gotovo takega koledarja ne bojo držali.

Politični ogled.

Zveza katoliških nemških kmetov na Gorenjem in Srednjem Štajerskem bo z novim letom 1902 odprla lastno zavarovalnico proti ognju. Leta 1898 se je na Štajerskem plačalo zavarovalnine proti ognju 4.709.444 K, a zavarovalnice so izplačale za nesreče samo 2.075.311 K. Zavarovalnice so torej profitirale nad 2.000.000 K. Te milijone bi lahko imeli kmetje v svojem žepu, ako bi imeli svojo zavarovalnico, mislijo si nemški kmetje, in z novim letom bodo res otvorili lastno zavarovalnico. Na Spodnjem Štajerskem pa se vsaka ustanovitev v blagor kmečkega stanu prej oblati od nemškutarske in liberalne strani, predno se še more le količkaj udomačiti. Upamo pa, da bomo kmalu s kmetско zavednostjo strli tudi to nasprotstvo.

Kar na milijone podpore zahteva od naše države naše mesto. Gradec, in sicer nič

manj nego 10 milijonov kron, da si izboljša slabo stanje svoje blagajne. Če pa kmet zahteva podpore za škodo po ognju, povodnji, toči, če zahteva podpore za nasajanje opustošenih vinogradov, se mu prošnja odkloni ali pa vrže le par desetakov pred noge, katere pa še mora nazadnje vrniti. Če kmet nima denarja, mora stradati; tudi meščanom ne bi nič škodilo, ako bi se navadili na to izjemno stanje človeškega želodca.

Karol Herman Wolf, zraven Schönererja glavni vodja vsenemske stranke na Avstrijskem, je odložil svoj državnozbornski in deželnozbornski mandat. Gotovo dalje časa ne bo nastopil v javnem političnem življenju. Glavni vzrok je baje ženska. Kakor je uničila Dalila čudovito moč Samsonovo, tako je tudi Wolfu vzela ženska namah vso politično moč. Predno je Wolf odstopil, moral se je še dvobojevati s profesorjem Seidlom. V dvoboju se nobenemu ni nič zgodilo. Jeziki govorijo, da je Wolf začel razmerje z gospo profesorja Seidla.

Dopisi.

Iz Gotovelj. (Blagoslovljenje in otvoritev nove ljudske šole) v Gotovljah se je vkljub slabemu vremenu v nedeljo 24. t. m. prav slovesno vršilo. Fantje so že prejšnji dan in zopet isti dan streljali liki topničarji v najhujšemu ognju vojaškega manevra. Dekleta pa so novo šolsko poslopje zunaj in znotraj prav lepo okinčala; vsa šola bila je kakor posuta z venci in cvetkami. Zastave so pa ponosno plapolale raz strehe klubujoč padajočim snežinkam, ki so kakor osipajoče črešnjevo cvetje padale na zemljo in odevale belej tančici podobno tla, vence in pred šolo v drevoredu postavljene mlaje. Zelenje, venci, cvetke in sneg dajalo je slavnosti neki skrivnostno-slovesen značaj.

Dopolodne ob 9. uri bila je pridiga in slovesna sv. maša. V pridigi so domači č. g. župnik v jedernatih besedah razložili, kako vzvišen namen ima prava šola za časno in večno srečo človeštva.

Med sv. mašo je slovesnost mnogo povzdignilo krasno petje domačega moškega in mešanega pevskega zbora. Pokazali so, kaj se da s pridnim učenjem in vstrajnostjo tudi na deželi med prostim ljudstvom doseči.

Po sv. maši začele so se najpoprej cerkvene obredne molitve v cerkvi in za temi je bila procesija k novejši šoli; tam se je šola zunaj in znotraj po predpisanih cerkvenih obredih blagoslovila.

«Krivdo prevzamem jaz, jaz sam; dobro! sam jo hočem pretrpeti.»

«Patrik!» — Rekel bom, da sem jaz denar vzel, da bi neznan dolg pokrili!»

«Patrik, za božjo voljo, ne nastopaj takoj drugega krivega pota!»

«Saj ni laž, če to rečem. Jaz sem vsoto vzel, namreč iz denarniče naše, in skriven dolg se je s tem pokrili; ni to res?»

«V gotovem pomenu, da; toda si ne navlečeš s tem posredno krive prisega, ki je še strasnejša? Nikdar in nikoli tega ne privolim. Odpusti, da sem le za trenutek na se mislil. Brez ozira na posledke v veljavi hočeva to storiti, kar nama vest svetuje?»

«Kaj torej najprej storiva, Henrik? Jaz sem tako zmešan, da komaj kaj jasnega, pametnega mislim. Ali grem takoj k sodniku, da skusi poskrbeti, naj se obsodba prekliče?»

«Ne, Patrik», odgovori Henrik, ki je zopet postal hladnokrvn; «midva poiščeva sama natankih dokazov za nedolžnost duhovnikova; morda se na ta način omogoči, da bo dobro ime vbogega očeta nekoliko rešeno.»

«Čemu iskati dokazov? Ali ni to pismo dovolj jasen dokaz?»

«Ne, Patrik, najprej izveva kaj o stanovališču Rožerja Veita ali njegove obitelji, potem potuješ tje in pozveš, ali je vsoto

20.000 dolarjev prejela in od koga jo je prejela?»

«Misliš, da se je dal spoznati duhovnik, ki je pri sodnji s čudovito odločnostjo molčal!»

«Tega sicer ne mislim, ali bil je gotovo pri Veitovi družini ali je vsaj denar po kom drugem odpremil. Prvo potrjuje že to, da je duhovnik takoj po očetovi smrti odpotoval. Če je pa denar po kom drugem odposlal ali po pošti, bo vendar soglasni čas dokazal, da je bila pri nas izgubljena svota odposlana.»

«Kaj praviš, bi si sodnija oproščenje duhovnika iz ječe takoj poskrbela, če ji poveva, da ni duhovnik ukral našega denarja?»

«Sodnija hoče dokazov, brez dokazov ne bo niti tožbe povzela niti duhovnika izpustila.» — «Tedad bom vsaj svojo prvo dolžnost spolnil; duhovnika obiščem v ječi in mu tolažbe vlijem v dušo, da ne verujeva več v njegovo krivico in da si vse prizadeva, ko bi mogla, njegovo čast pred svetom rešiti in njegovo kazen prikrajšati.» «Stori to Patrik, jaz poiščem skrivnega redarja, naj poišče družino Veitovo.»

XVII.

«Tako, gospod Bellini, na cilju smo», reče uradnik, ki je vedel Patrika po hodnikih jetniških, «tukaj za temi durmi. Dobil sem

ukaz, da vas pustim z duhovnikom samim, polajšanje za jetnika, ki mu je je privolil ravnatelj. Vedite, nadaljeval je paznik, «da sicer jetnikov nikdar samih ne puščamo z obiskovalci; tudi v celice nikogar ne pustimo, temveč obiskovalci morajo skoz omrežje se pogovarjati z jetniki.»

Patrik je le napol slisal paznikove besede: kajti bal se je bližnjega trenutka, čeravno si ga je že dolgo želel. Z izrazom globokega poniževanja v očeh, obličje blede kakor stena, je zrl na izvesek, ki je bil pripet na durica: «Pavel Karner, roj. 15. julija 1856. Tatvina. 10 let.» Patrik je odskočil prebravši te besede, in kričeč glas se je privil iz grla.

«Hočete videti, če ga še poznate?» vprašal je paznik in premaknil majhno deščico izpod izveska, in pokazalo se je kakor tolar veliko stekleno okence. Prestrašeno je zrl Patrik v okence; potem pa je nehote vtaknil oko v odprtino: Tam je sedel na nizkem stolcu jetnik. Navidezno ni slutil, da ga kdo opazuje; bil je scela zamišljen v svoje opravilo. Njegove roke so pletle iz gladke slame tanke pletenice. Pridno so se premikali prsti med seboj, in pletenice so se podaljševale v marljivih rokah vidoma. Včasih in včasih so pridne roke vendar počivale, in delavčev obličje se je obračalo proti tlom, kjer je Patrik zagledal odprto knjigo z zlato obrezo.